

WETENSCHAPPELIJK COMITE VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID VAN DE VOEDSELKETEN

ADVIES 15-2006

Betreft : Herevaluatie van de “Sectorgids Autocontrole voor de Primaire Plantaardige Productie” (dossier Sci Com 2006/04).

Het Wetenschappelijk Comité van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen,

Gelet op de wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, met name artikel 8 ;

Gelet op het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen ;

Overwegende het huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door het Wetenschappelijk Comité op 13 januari 2006 ;

Gelet op de adviesaanvraag van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen met betrekking tot de herevaluatie van de “Sectorgids Autocontrole voor de Primaire Plantaardige Productie” ;

Overwegende de besprekingen die werden gevoerd tijdens de plenaire zitting van 10 maart en de geformuleerde opmerkingen na elektronische raadpleging van de leden ;

geeft het volgende advies :

1. INLEIDING

Dit advies betreft de versie van 23.12.05 van de “Sectorgids Autocontrole voor de Primaire Plantaardige Productie” die ter goedkeuring werd ingediend bij het Wetenschappelijk Comité. Ze werd voor goedkeuring voorgelegd aan het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen.

De gids werd opgesteld door het overlegplatform OVP-AGROFRONT. Het OVPG groepeert de beroepsorganisaties en bedrijven in het kader van de handel in en de verwerking van plantaardige grondstoffen terwijl AGROFRONT de professionele landbouwverenigingen omvat (Algemeen Boerensyndicaat, Boerenbond en Fédération Wallonne de l’Agriculture).

Het Wetenschappelijk Comité formuleerde in Advies 45-2005 reeds een aantal aanbevelingen omtrent een voorgaande versie van de gids. Het toepassingsgebied van deze voorgaande versie betrof de productie van consumptieaardappelen, fruit, groenten en hop voor humane consumptie of dierlijk voeding.

In de herwerkte versie werd het toepassingsgebied uitgebreid met de productie van suikerbieten, graan, oliehoudende en eiwitrijke gewassen en cichorei.

De huidige versie (23.12.05) van de gids werd reeds geëvalueerd door de cel "Validatie van Gidsen" van het FAVV, en dit overeenkomstig de voorschriften vermeld in artikel 9 en bijlage III bij het koninklijk besluit van 14 november 2003 betreffende autocontrole, meldingsplicht en traceerbaarheid in de voedselketen.

Er werden twee documenten voorgelegd aan het Wetenschappelijk Comité. Het betreft enerzijds de sectoriële autocontrolelegids, d.w.z. het document dat door de sector bij de landbouwers en tuinders verspreid zal worden. Anderzijds betreft het een achtergronddocument dat o.a. 'een sectoriële gevarenanalyse' van de teelten die onder het toepassingsgebied van de gids vallen, bevat. Dit werd aan het Wetenschappelijk Comité overhandigd als achtergronddocument waarop de opstelling van de gids gebaseerd is en zal niet overhandigd worden aan de operatoren.

Er wordt aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om de herziening van de gids te evalueren en om wat de nieuwe stukken betreft :

- te evalueren of de aanbevelingen geformuleerd in Advies 45-2005 werden opgevolgd ;
- de in de gids beschreven sectoriële gevarenanalyse te evalueren m.b.t. de nieuwe teelten ;
- de in de gids beschreven bemonsteringen en analyses te evalueren m.b.t. de nieuwe teelten.

2. ANTWOORD VAN HET WETENSCHAPPELIJK COMITÉ OP DE AANPASSINGEN IN DE GIDS N.A.V. DE GEFORMULEERDE AANBEVELINGEN VAN ADVIES 45-2005

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat de autocontrolelegids t.o.v. de vorige versie duidelijker en leesbaarder geworden is. Een belangrijke tekortkoming is echter het ontbreken van een sectoriële gevarenanalyse in de gids. Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat de belangrijkste aspecten van een gevarenanalyse in een sectoriële autocontrolelegids moeten aanwezig zijn, d.w.z. de identificatie van de voornaamste relevante gevaren voor de productie van verschillende teelten, hun evaluatie met betrekking tot voedselveiligheid en plantaardige gezondheid, en de formulering van nauwkeurige aanbevelingen bestemd voor de producenten voor de beheersing van deze gevaren.

Het Wetenschappelijk Comité onderlijnt ook dat een sectoriële autocontrolelegids zich niet tot de gevaren mag beperken die specifiek vermeld worden in de wetgeving (vb. waarvoor een maximumgehalte bepaald werd) maar dat ook andere voor de voedselveiligheid relevante gevaren die geïdentificeerd werden door een gevarenanalyse moeten in beschouwing genomen alsook de beheersmaatregelen.

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat een aantal van de in Advies 45-2005 verwoorde opmerkingen niet of in geringe mate werden gevolgd. In sommige gevallen is dat te wijten aan het feit dat het concept van categorie 1, 2 en 3 verwijderd werd. Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat bepaalde eisen van de categorie 2, die geschrapt werden uit de huidige versie van de gids, opnieuw zouden moeten opgenomen worden. Voorbeelden van aanbevelingen die niet opgevolgd werden worden weergegeven in bijlage 1.

Specifieke opmerkingen die geformuleerd worden aangaande de huidige versie van de gids worden vermeld in bijlage 2.

3. NIEUWE TEELTEN : AANBEVELINGEN

Ook m.b.t. de 'nieuwe teelten' wordt vastgesteld dat er geen gevarenanalyse in de gids opgenomen werd.

Bijvoorbeeld wordt er geen enkel specifiek voorschrift in de gids opgenomen betreffende de beheersing van de verontreiniging van plantaardige producten door mycotoxinen. De gids moet op gedetailleerde wijze de voorschriften vermelden voor de beheersmaatregelen m.b.t. het voorkomen van de ontwikkeling van toxinogene schimmels (die mycotoxinen kunnen vormen), zowel op het veld als tijdens de opslag na de oogst.

Wat betreft de gevarenanalyse (achtergronddocument) is het Wetenschappelijk Comité van mening dat enerzijds de quotering van de ernst in functie van het soort mycotoxine aangepast moet worden; bijvoorbeeld, aflatoxine B₁ of aflatoxinen (B₁, B₂, G₁, G₂ en/of M₁ in mengeling) moeten een maximumquotering hebben voor hun ernst want volgens het IARC¹ worden deze ingedeeld in de groep 1 = 'kankerverwekkende stof voor de mens'.

Anderzijds moet bij inschatting van de kans op het voorkomen van deze verschillende mycotoxinen rekening gehouden worden met de teeltsoort, de aard van de schimmel (voorraadschimmel of veldschimmel) alsook met de klimatologische omstandigheden (vochtigheid en temperatuur).

Het Wetenschappelijk Comité meent eveneens in dat verband dat de maximumgehalten die voor de belangrijkste mycotoxinen (vb. aflatoxinen, ochratoxine A, deoxynivalenol, en zearalenon) in Verordening (EG) nr. 466/2001² worden vastgelegd, met name voor granen, in de gids zouden vermeld moeten worden.

Namens het Wetenschappelijk Comité,
De Voorzitter,

Prof. Dr. Ir. A. Huyghebaert

Brussel, 5/4/2006

¹ IARC = *International Agency for Research on Cancer*
IARC, 1993. *IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. Vol. 56. Some Naturally Occuring Substances : Food Items and Constituents, Heterocyclic Aromatic Amines and Mycotoxins.*

IARC, 2002. *IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans. Vol. 82. Some Traditional Herbal Medicines, Some Mycotoxins, Naphthalene and Styrene.*

² « Verordening (EG) nr. 466/2001 van de Commissie van 8 maart 2001 tot vaststelling van maximumgehalten aan bepaalde verontreinigingen in levensmiddelen » zoals die later werd gewijzigd.

BIJLAGE 1. Specifieke aanbevelingen m.b.t. de opvolging van aanbevelingen geformuleerd in Advies 45-2005.

De jaarlijkse controle van het spuittoestel door de teler zelf – een voorschrift dat tot de vroegere categorie 3 behoort – wordt niet in de huidige versie van de gids vermeld, terwijl het Wetenschappelijk Comité meende dat dit voorschrift tot de voorschriften van categorie 1 diende te behoren. Het Wetenschappelijk Comité onderstreept het belang van de controle van de spuittoestellen en adviseert om bijvoorbeeld op te nemen dat de afstelling van het spuittoestel minstens 1 keer per jaar moet worden gecontroleerd om een uniforme verstuiving van de fytofarmaceutische producten op het veld te garanderen.

Code 4.2.5. vermeldt : “*Verboden meststoffen : rioolslib en waterzuiverings-slib afkomstig van openbare waterzuiveringstations*”. Volgens de gids zou dat verbod echter niet gelden voor granen, oliehoudende en eiwitrijke gewassen en suikerbieten. Het Wetenschappelijk Comité herhaalt en verduidelijkt hier haar opmerking :

- **Rioolslib:** deze niet-officiële term wijst de stevige en vloeibare materie aan die, ofwel bekomen wordt bij het onderhoud van de openbare saneringsnetwerken, ofwel bekomen bij het onderhoud van de individuele saneringsinstallaties zoals de septische putten. Rioolslib is ruw en heeft geen enkele behandeling ondergaan. In bepaalde gevallen kan zij hoge gehalten aan contaminanten zoals metalen en schadelijke organische stoffen bevatten. Omwille van deze reden is het Wetenschappelijk Comité van mening dat het rioolslib niet rechtstreeks in de landbouw mag gebruikt worden daar zij in bepaalde gevallen een gevaar voor de voedselveiligheid en/of de plantaardige gezondheid inhoudt.
- **Slib afkomstig van openbare waterzuiveringstations:** de wetgeving (KB 7 januari 1998³) verbiedt het gebruik van deze slibsoort op teelten van aardappelen, groenten en fruit, met uitzondering van die van fruitbomen en voor zover in dit laatste geval het gebruik gebeurt na de oogst en vóór de volgende bloei. Het Wetenschappelijk Comité beveelt evenwel het niet-gebruik van deze slibsoort in de landbouw in het algemeen aan, ongeacht de teelt (cf. Advies 2002/14 van het Wetenschappelijk Comité).
- **Slib afkomstig van waterzuiveringstations van de voedingsmiddelen-industrie:** het gebruik van deze slibsoort in de landbouw kan voorzien worden op voorwaarde dat er bepaalde voorzorgsmaatregelen worden getroffen (cf. Advies 2002/14 van het Wetenschappelijk Comité en KB 7 januari 1998).

De minimumkwaliteit waaraan water bestemd voor irrigatie moet voldoen werd in de herwerkte versie van de gids niet uitgebreider beschreven dan in de eerste versie van de gids. De zin : “*Het gebruik van onbehandeld rioolwater is niet toegestaan.*” (Code 4.4.1.) is te vaag. Het Wetenschappelijk Comité meent dat het momenteel ontbreken van een wettelijk voorschrift inzake minimumkwaliteit van water voor irrigatie niet betekent dat de sector zich geen minimumkwaliteit moet opleggen waaraan dat water moet voldoen en niet moet voorzien in een systeem om die te bewaken. Wat bijvoorbeeld de microbiologische kwaliteit betreft van gezuiverd afvalwater dat in de landbouw wordt gebruikt, wijst het Wetenschappelijk Comité erop dat Blumenthal *et al.* (2000)⁴ opnieuw de relevantie

³ Koninklijk besluit van 7 januari 1998 betreffende de handel in meststoffen, bodemverbeterende middelen en teeltsubstraten

⁴ BLUMENTHAL U.J., DUCAN MARIA D., PEASEY A., RUIZ-PALACIOS G. and STOTT R., 2000. Guidelines for the microbiological quality of treated wastewater used in agriculture : recommendations for revising WHO guidelines. *Bulletin of the World Health Organization*, 2000, 78 (9). Beschikbaar op het adres : [http://whqlibdoc.who.int/bulletin2000/Number%209/78\(9\)1104-1116.pdf](http://whqlibdoc.who.int/bulletin2000/Number%209/78(9)1104-1116.pdf)

bevestigden van de richtlijn die de Wereldgezondheidsorganisatie voorstelde in 1989⁵, nl. : \leq 1000 fecale coliforme bacteriën/100 ml gezuiverd afvalwater dat wordt gebruikt voor het beregenen van rauw gebruikte groenten.

In verband met het water dat gebruikt wordt voor de laatste maal spoelen, wassen en/of transport (Code 5.2.1.), wordt vermeld : *“Het water dat gebruikt wordt voor het wassen of spoelen van het product moet van goede kwaliteit zijn, bij hergebruik wordt dit water gefilterd. Het laatste wassen van het geoogst product dient te gebeuren met schoon, niet gerecycleerd en koel water.”* Dit voorschrift geldt alleen voor de productie van voor de versmarkt bestemde groenten en voor pitfruit (appelen en peren). De zin: *“Altijd drinkwater of proper water gebruiken om verontreiniging te voorkomen.”* (KB 14/11/2003, bijlage I, punt 4. c)” werd geschrapt t.o.v. de eerste versie van de gids. Het Wetenschappelijk Comité stelt de vraag waarom.

Het Wetenschappelijk Comité merkt op, zoals vermeld in advies 45-2005 dat alle plantaardige producten die op het niveau van de primaire productie worden gewassen en die niet worden verwerkt voordat ze door de eindverbruiker worden gekocht, ten minste in de laatste wasfase, moeten worden gewassen met drinkwater zoals omschreven in het KB van 14 januari 2002⁶.

De aanbevelingen m.b.t. de sectoriële bemonsteringsplannen werden niet opgevolgd. Het Wetenschappelijk Comité merkt op dat het de verantwoordelijkheid van de sector van de primaire productie is om de voedselveiligheid van de plantaardige producten, die deze aan de sector van handel en verwerking of aan de verbruiker zal leveren, te garanderen en dit, met name door het uitvoeren van goede productiepraktijken, waarbij de gevaren beheerst worden maar ook door analyses uit te voeren.

⁵ *Health guidelines for the use of wastewater in agriculture and aquaculture. Report of a WHO Scientific Group. Geneva, World Health Organization, 1989 (WHO Technical Report Series, No 78)*

⁶ *Koninklijk besluit betreffende de kwaliteit van voor menselijke consumptie bestemd water dat in voedingsmiddeleninrichtingen verpakt wordt of dat voor de fabricage en/of het in de handel brengen van voedingsmiddelen wordt gebruikt.*

BIJLAGE 2. Specifieke aanbevelingen m.b.t. de huidige versie van de sectorgids autocontrole voor de primaire plantaardige productie.

Het Wetenschappelijk Comité meent dat de vermelde hygiënevoorschriften systematisch moeten worden veralgemeend tot alle primaire plantaardige producties. Sommige eisen mogen zich niettemin tot bepaalde teelten beperken maar alleen in gevallen voor welke de beperking in hun toepassingsgebied gerechtvaardigd is. Deze rechtvaardiging zou dan in de gids moeten opgenomen worden.

Wat de hygiënevoorschriften m.b.t. de bewerkings- en stockageruimten en de productielocaties betreft (Code 1.2.), meent het Wetenschappelijk Comité dat een voorschrift zou moeten worden toegevoegd waarin aan de exploitanten wordt gevraagd om alle nodige maatregelen te treffen om beschadiging en verontreiniging van de geogste plantaardige producten door ongedierte te vermijden.

In verband met het verbod op het eten en drinken in de verpakking-/bewerkingsruimten (Code 1.2.7.), meent het Wetenschappelijk Comité dat, in tegenstelling tot wat vermeld is, geen uitzondering mag worden gemaakt voor water.

In verband met codes '3.1. Fytobehandeling' en 5.1. 'Chemische na-oogstbehandelingen', raadt het Wetenschappelijk Comité aan de website www.fytoweb.fgov.be te vermelden. Daarop is immers heel wat relevante informatie te vinden over in België toegelaten bestrijdingsmiddelen voor landbouwkundig gebruik (gewassen en gebruik waarvoor de producten werden erkend, dosis en stadium voor behandeling, maximumwaarden voor residuen, Belgische en Europese wetgeving, ...) en zou bijgevolg een extra bron van relevante informatie kunnen zijn voor de gebruikers van de gids.

Wat de schadelijke organismen betreft, stelt het Wetenschappelijk Comité vast dat er geen voorschriften zijn met betrekking tot het virus *Pepino mosaic virus* (PepMV) en de bacterie *Xanthomonas fragariae*, voor respectievelijk de productie van tomaten en aardbeimoederplanten. Het is belangrijk om deze voorschriften op te nemen in de gids.

Het Wetenschappelijk Comité stipt aan dat de in code '6.2. Maatregelen ter bestrijding van wratziekte en nematoden' vermelde uitzondering voor primeuraardappelen die vóór 20 juni worden geogst enkel geldt met betrekking tot de bestrijding van nematoden en niet voor de bestrijding van wratziekte.

In verband met het binnenbrengen van pootaardappelen (Code 6.3.1.), meent het Wetenschappelijk Comité dat het noodzakelijk is te vermelden dat het verboden is pootaardappelen in te voeren uit landen van buiten de EU (vb. Egypte, ...) en de uitzonderingen op deze algemene regel weer te geven.

Het Wetenschappelijk Comité raadt ook aan om de maatregelen betreffende bacterievuur bij appels en peren en de maatregelen in verband met de maïswortelboorder meer gedetailleerd te beschrijven, in dezelfde mate als de beschrijving van de maatregelen ter bestrijding van bruinrot en ringrot bij aardappelen bij Code 6.3.

Wat punt 4.10. 'Overzicht bij te houden documenten' betreft, meent het Wetenschappelijk Comité dat het noodzakelijk is de teeltfiches of enig gelijkaardig document te bewaren om bij problemen de traceerbaarheid te kunnen garanderen.

Bij punt 5.3. 'Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en biociden', wordt aangeraden de werkelijk toegediende dosis product te vermelden in plaats van de dosis per hectare.

In punt 6.2. 'Overzicht meldingslimieten in de plantaardige productie' moeten de limieten, normen voor contaminanten nader omschreven worden. Er zou ook moeten worden toegevoegd dat wanneer een teler vaststelt dat hij een hogere dosis bestrijdingsmiddel dan de aanbevolen dosis heeft toegediend, hij dit moet melden.